

VOORUITZICHT ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN IN 2009

M. Wiersma

“Eén schrale troost: de recessie raakt ons allemaal”

“Werkgevers in Zeeland hebben voor 2009 weinig redenen voor optimisme”, zegt Wies Saman, secretaris van de Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging. “De eerste scherpe tekenen van een recessie worden zichtbaar. We zien overal signalen die duiden op vraaguitval. Orders worden uitgesteld of geannuleerd. De afzet in de chemische industrie daalt en de transportsector wordt wel erg hard getroffen. De enige schrale troost is dat de recessie ons allemaal gaat raken.”

W. Saman

Saman wil niet doemdenken en vindt dat we duidelijk onderscheid moeten maken tussen de oorzaken en de gevolgen van de recessie. “We worden meegesleept in een draaikolk van externe factoren: Besef dat de economie in Zeeland en Nederland nog geen half jaar geleden blaakte van gezondheid. Inmiddels zijn bedrijven meer op de kosten gaan letten, met mogelijk een domino-effect. Zo zal een uitgestelde investering gevolgen hebben voor toeleveranciers. Herstel van vertrouwen in ons economisch bestel kan best enige tijd vergen.”

A. Hornaert

Saman vindt dat Zeeland vertrouwen moet houden in z'n economische kracht. “Het is een uitdaging om de komende periode te gebruiken voor het verder ontwikkelen van innovaties en specialisaties. Bedrijven kunnen gericht onderzoek doen naar sterktes en zwaktes. Medewerkers kunnen opleidingen volgen, waardoor het bedrijf straks sterker in de markt staat. En ook acquisitie zou gewoon door moeten gaan. Want aan elk economisch dieptepunt komt een eind.”

N. de Mol

Krimp onontkoombaar

“De bouwsector komt in zwaar weer”, zo vreest Erik de Ruijsscher, voorzitter van Bouwend Nederland afdeling Zeeland: “Lopende projecten voor woningen en utiliteit geven nog wat lucht, maar de orderportefeuille wordt nauwelijks aangevuld. Zo nemen projectontwikkelaars nauwelijks meer risico, waardoor bijvoorbeeld de bouw van koopwoningen pas start bij 100% verkoop. Alleen de sector wegenbouw ontspringt tot nu toe de dans”.

P. Feijtel

“Krimp en afslanking zijn onontkoombaar”, luidt De Ruijsschers voorspelling. “Bij capaciteitsproblemen zal minder een beroep worden gedaan op ZZP'ers. Wel liggen er kansen voor breed georiënteerde vakmensen, bijvoorbeeld voor renovatieprojecten. Overigens hebben wij voor de verdere toekomst geen reden tot grote zorgen. Zeeland is en blijft een provincie met veel ruimte voor bouw in alle sectoren”.

Overheidsgaranties

“Het brede MKB, van metaalbedrijf tot detailhandel, wordt door de kredietcrisis geraakt”, weet voorzitter Peter Feijtel van de brancheorganisatie voor het midden- en kleinbedrijf in Zeeland. Hij voorziet druk op de liquiditeit en investeringen en problemen bij financieringen. Klanten zullen langer wachten met betalingen en orderportefeuilles raken leeg. Feijtel hoopt dat de regering wat meer armslag gaat bieden door bijvoorbeeld te zorgen voor overheidsgaranties. Ook de plannen voor collectieve werktijdverkortening noemt hij erg welkom.

“MKB Nederland dringt bij de overheid aan op spoedige maatregelen en impulsen”, zegt Feijtel. “De uitbreiding van het Besluit Borgstelling voor het MKB is daarbij van belang (www.mkb servicedesk.nl). Afspraken met banken hierover en de kredietverlening per sector zijn nodig. Ook zullen we ons richten op de nieuwe aanbestedingswet, waardoor MKB-bedrijven eerlijker kansen krijgen bij overheidsopdrachten. Zo ontstaan er door de overheid economische impulsen die tot investeringen leiden door overheidsopdrachten.”

Beleidsplan

“Als Provincie Zeeland streven we naar een optimale ontwikkeling van onze regio”, benadrukt M.J. Wiersma, gedeputeerde voor Economische Zaken. “Duurzame groei en het bevorderen van initiatieven in die richting, vormen ons uitgangspunt. Onze ambities worden momenteel vastgelegd in het nieuwe Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (PSEB 2009-2012), dat in het voorjaar van 2009 wordt gepresenteerd. Met het motto ‘Versterken, Vernieuwen en Verbinden’

geven we meteen aan dat het ons me-nens is.”

“Meer nog dan in het verleden zullen we streven naar integrale beleidsvorming. In het kader van een transitie naar een duurzame ontwikkeling van Zeeland wordt in het PSEB de hoofd-doelstelling – het streven naar een evenwichtige groei van de Zeeuwse Economie – verder uitgewerkt. Binnen dit plan zetten we in op een achttal programma’s waarin innovatie, kennis-toepassing en kansen voor transitie centraal staan.”

Pieken en dalen

Drukkerij Herselman in Kapelle is gewend aan pieken en dalen. “Maar nu is het wel erg rustig”, vindt bedrijfs-leider Norbert de Mol. “Offertes resulteren minder vaak in opdrachten en onze vaste klanten bestellen weinig handelsdrukwerk. Ook het ontwerpen en uitwerken van huisstijlen zit in een dip. Bovendien merken we dat klanten bezuinigen op drukwerk, bijvoorbeeld door te kiezen voor goedkopere pa-piersoorten, druk in minder kleuren of digitale druk in plaats van offset.” “Daarnaast stijgen de bedrijfskosten die we echt niet allemaal kunnen doorberekenen. Papier, drukinkt en

wasmiddelen zijn afgelopen jaar flink duurder geworden. Hogere grondstof-prijzen zijn de oorzaak dat we meer moeten betalen voor offsetplaten. Maar wanhopen doen we niet, want er blijft altijd vraag naar drukwerk. Elke onderneming zal zich willen blijven profileren.”

Investeren in kwaliteit

Landgoedhotel Moermond in Renesse gaat komende maanden flink investeren in de kwaliteit van de accommodatie. “We zetten een geheel nieuw product in de markt”, zegt Stefan Elzevier, verantwoordelijk voor sales & marketing. “Vroeger beperkten we ons tot slapen met ontbijt, maar vanaf april 2009 zijn we een fullservice hotel. Daarnaast blijven we de ideale locatie voor particuliere en bedrijfsfeesten, congressen en seminars.”

“Reserveringen voor overnachtingen en zakelijke bijeenkomsten van bedrijven zijn vrijwel stabiel en dat zet zich ook door in 2009”, meldt Elzevier. “Wel zagen we minder personeelsfeesten rond kerst en Nieuwjaar. Overigens was onze verbouwing vooral bedoeld om ons meer te richten op toerisme. De invloed van de recessie daarop is nog niet te peilen.”

Alle handjes nodig

Machinefabriek Sas van Gent is breed georiënteerd. Samen met haar man geeft Annita Hoornaert leiding aan de afdelingen nieuwbouw, revisie, onderhoud en reparatie: “Veel opdrachten voor nieuwbouw van machines betreffen één uniek exemplaar. Voor reparatie en onderhoud hebben wij klanten in vele sectoren in heel Zeeland en Vlaanderen. Met onze ervaring en vakmanschap zullen we niet gauw omvallen”.

Mevrouw Hoornaert verwacht dat een recessie met name voor familiebedrijven beperkte gevolgen heeft. Ondertussen valt het haar op dat juist de grote ondernemingen meteen bij de overheid aan de bel trekken voor hulp: “Familiebedrijven zijn gewend in lange termijnen te denken, hebben reserves opgebouwd en zetten de tering naar de nering. Ondertussen investeren wij flink in opleidingen, want als de economie weer aantrekt hebben we alle handjes nodig.”

tekst: IZAAK J. VAN CRUIJNINGEN ■

